

„Dezghetului” hrușciovist și „rebelul naționalist” al studenților-filologi de la Universitate

Liliana ROTARU

Raportul lui Hrușciov la Congresul al XX-lea a PCUS a reverberat toată societatea sovietică și a stimulat o tendință de contestare a diferitor aspecte ale vieții politice, sociale și culturale în rândul intelectualității sovietice, inclusiv a celei din RSS Moldovenească. Reabilitarea a milioane de victime ale regimului stalinist și dezvăluirea adevăratelor dimensiuni ale abuzurilor și nedreptăților acestui regim au stimulat așteptările intelectualității basarabene spre schimbare. Iar „decada culturii moldovenești” de la București, organizată după moartea lui Stalin, vizitele intelectualilor români în Moldova Sovietică, implicarea autorităților de la Moscova în „reconcilierea” disputelor moldo-române asupra patrimoniului cultural și alte acțiuni în acest sens, au condus la abandonarea tabuurilor legate de România și de cultura românească și au discreditat facțiunea „moldovenistă” și antiromânească a intelectualității din RSS Moldovenească.

Revoluționari din fire, studenții au inițiat acțiuni consonante contextului general de „destindere”. Mai ales că între timp, la specialitatea *Limba și literatura moldovenească*, asigurat de Facultatea de Istorie și Filologie a USM, s-au introdus cursurile *limba și literatura română*, predate de renumitul profesor și critic literar Vasile Coroban. Pe lângă alte stimulente ale românismului studenților-filologi, profesorul Coroban le mai și facilita accesul în biblioteca Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS, unde puteau lectura literatură românească pentru a elabora teze de an, de diplomă etc. dedicate unor personalități ale culturii și literaturii române.

Studenții, care și-au făcut studiile în a doua jumătate a anilor '50 la filologie, au manifestat permanent o rezistență pasivă procesului de rusificare și deznaționalizare, exprimat fie prin faptul că își luau notițele în limba română și cu grafie latină, scriau pe coperta caietelor lor „Trăiască națiunea!”, căutau și lecturau operele literaturii române, alegeau tematicile legate de literatura și cultura românească pentru tezele lor de an și pentru cercetările științifice, „vorbesc despre tovarășii ruși care lucrează în Moldova ca despre ocupanți”, „despre o posibilă alipire a Moldovei la România” etc. Dar

după ușoara deschidere de la sfârșitul anilor '50, o bună parte a studenților filologi, printre care Andronache, V. Badiu, Bătrânul, I. Ababii, Tecuci, F. Cibotaru, Bolduratu și alții, chiar au fost învinuiți de „nașterea naționalismului”. Studenții au revendicat deschis predarea cursurilor în limba română, revizuirea programelor analitice la disciplinele literare prin excluderea „tematicilor străine” literaturii române și includerea mai multor teme care ar ține de literatura și cultura românească, rescrierea „în mod corect” a Istoriei Moldovei în baza lucrărilor istoricilor români, catalogând manualul de istorie a Moldovei sub redacția lui I. Grosul drept o „fantazie”, angajarea administratorilor și profesorilor vorbitori de limbă română la universitate, inclusiv la bibliotecă, realizarea conferințelor științifice și a adunărilor în limba română, recunoașterea valorii culturii și științei românești, oprirea rusificării limbii prin introducerea terminologiei rusești etc.

Autoritățile de stat și de partid, alertate de „naționalismul” studenților de la filologie, au acuzat manifestările de „dispoziții burghezo-naționaliste” și au criticat universitarii pentru că „nu au luat măsurile necesare pentru educarea internaționalistă” a studenților, pe unii, chiar demisionându-i. Iar după Plenara a IX-a a CC al PC al Moldovei din 22-23 septembrie 1959, care a pus în discuție problema „ sarcinilor organizației de partid a republicii de consolidarea a activității politice de masă”, „libertății” de expresie, pe care a întrezărit-o intelectualitatea din Moldova Sovietică, i s-a pus capăt.